

Edebiyat-ý cedide (Servet-i fünun edebiyatý)

Gönderen : KelebeK - 10/05/2008 08:12

Edebiyat-ý Cedide, II.Abdülhamit (hük. 1878-1909) devrinde, Servet-i Fünun dergisi çevresinde toplanan sanatçıların Batý edebiyatý yolunda meydana getirdikleri bir edebiyat hareketidir.

Bu edebiyat, 1896'dan 1901'e kadar sürmüştür. Rezaizâde Mahmut Ekrem, 1895 sonunda, Malâ»mat adlý bir dergide yazan Muallim Naci izleyicileriyle kafiyenin göz için mi, kulak için mi olduđu tartýpmasýna giriþmiþ ve bu gazeteye karþý cevaplarýnýn b SerÂ-vet-i Fünun dergisinde yayýnlamýþtır. Servet-i Fünun, Rezaizâde'nin Mekteb-i Mülkiye'den öðrencisi olan Ahmet Ýhsan T tarafından 1891 yýlýndan beri çýkarýlmakta idi. Rezaizâde, bunu bir edebiyat dergisi hâline getirmek için Ahmet Ýhsan'la anlaþ kendisinin Mekteb-i Sultanî (Galatasaray Lisesi) den öðrencisi olan Tefvik Fikret'i derginin kýsm-ý.edebî ser-muharrirliði'ne getirmiþtir. O sýrada Mektep ve baþka dergilerde yazan ve Recai-zâde tarafýný tutan baþka gençlerin de 1896'da bu dergi çevresinde toplanmasýyla "Edebiyat-ý Cedide" topluluđu meydana gelmiþtir.

Edebiyat-ý Cedide'nin baplýca özellikleri þu noktalar üzerinde toplanabilir:

a. Edebiyat-i Cedide sanatçıları Batý uygarlýðýna, özellikle Fransa'ya hayranlýk göstermiþler, Türkiye'nin Avrupalaþma yoluyla yükseleceðine inanmýþlar, orada sanat, bilim, ne buldularsa Türkiye'ye aktarmaya çalyþmýþlar; laik bir zihniyeti benimsemiþler ve daima dindýpy þiirler yazmýþlardýr.

b. Devlet ve siyaset konularýna dokunmak, vatan, hürriyet, istiklâl, inkýlap v.b. gibi, sözcük ve kavramları kullanmak yasak oldu için, açýkça toplumsal yazılar yazmak olanađy bulunamamýþ, ancak aþk, merhamet v.b. gibi suya, sabuna dokunmayan temala üzerinde dolabýlmýþtır. (Edebiyat-ý Cedide sanatçıları bu yüzden, daha sonraki devirlerde, memleketi yansýtmamak ve ulusal olmamakla suçlandýrýlmýþlardýr).

c. Çaõdaþ Fransýz edebiyatý örnek tutulmuþ, hikâye ve romanda Realizm ve Naturalizm, þiirde Parnasizm ve Sembolizm akýml etkisi altýnda kalmýþtır; Parnasyenlerin etkisiyle, "sanat sanat içindir" görüþü benimsenmiþtir. (Fikret, "toplum için sanat" anlayýþıyla de eserler vermiþtir).

ç. Tanzimat sanatçılarınýn tersine olarak, halka seslenmek düþünülmemiþ, havasa mahsus bir edebiyat meydana getirilmiþtir ; kendilerinin de söylediði gibi ; "Servet-i Fünun edebiyatý umuma avâma mahsus deðildir".

d.Bu düþünüþün bir sonucu olarak, dil konusunda da Tanzimat sanatçılarından daha geri bir anlayýþla, konuþma dilinden büsbü uzaklaþýlmýþ yazý dilinde o zamana kadar kullanılanlardan baþka, Arap ve Farsça sözcükleri karýþtırarak Türkçe'de kullanýlma birtakým yeni sözcükler (nahcir , þegaf , tirâje v.b.) bulunup çýkarýlmýþ; Batý edeÂ-biyatýndan alýnan yeni kavramlar Fars dilinin kurallarıyla kurulmuþ birtakým yeni isim ve sýfat tamlamaları (şâât-ý semen-fâm , leriþ-i bârid , v.b...) ve yeni bileþik sýfatlar (te þikeste-reng , v.b...) ile karþýlanmýþ: aynen Fransýzca'da görüÂ-len birtakým yeni deyim ve söyleyiþler de (el sýkmak, dest-i izdi talep etmek v.b.) Türkçe'ye aktarılmýþ, nesirde Fransýzca'nın sözdizimi Türk diline uydurulmaya çalyþýlmýþtır.

e. Benzetmelerle yüklü olan süslü bir dille yazmak, yerli yersiz ah!, oh! gibi ünlemlere fazla yer vermek., ve baõlacýný sýk sýk kullanmak, bir düþünceyi kuvvetÂ-lendirmek veya ondan dönmek maksadıyla söz arasýna evet evt!, hayýr hayýr! gibi sözcükler sýkýþtırmak, ikide bir güzelim!, meleðim! gibi hitaplarda bulunmak Edebiyat-ý Cedide üslubunun baplýca zayıf, yapmacýklý yan

f. Hikâye ve roman türünde teknik kuvvetlenmiþ (mesela, süs için yazýlan gereksiz tasvirler ve konu dýpy bilgi vermeleri vak'anýr durdurulmamýþ, serde yazarýn kibiliði gizlenmiþtir) ; Fransýz realist ve natüralist yazarlarınýn eserleri örnek tutulmuþ; bunun son olarak, hep hayatta görülen ya da görülmesi olanađy bulunan olay ve kþiler anlatýlmýþtır; vak'alar çok defa Ýstanbul'da geçirilme (Abdülhamit devrinde memlekette gezi özgürlüğü olmadýđy için, yazarlar memleketin Ýstanbul dýpyndaki yerlerini tanýmýyorlard Türk Edebiyatý'nýn bu devrine Servet-i Fünun Devri denilmesi bu edebi hareketin Servet-i Fünun Dergisinde gerçekleþmesi ile ilgilidir.Divan edebiyatýna karþý kurulmasýna karþý çalyþýlan Avrupai Türk edebiyatýný ifade için kullanýlmasýna Tanzimat devri baþlanmýþ olan Edebiyat-ý Cedide teriminin de bu harekete ad olmasý ise hareketin bu terimi tamamiyle benimseyip kendi hakkýnda da pek sýk kullanmasýnadýr.

Edebiyat-ý Cedide'yi meydana getirenler:Pair olarak,Tefvik Fikret,Cenap Pahabettin,Hüseyin Suat,Ali Ekrem,Ahmet Reþit,Süleyman Nazif,Celal Sahir. Hikayeci ve romancı olarak:Halit Ziya,Mehmet Rauf,Hüseyin Cahit,Ahmet Hikmet.

17 Mart 1891'de Ýstanbul'da Ahmet Ýhsan tarafýndan çýkarýlmasýna baþlanýlan Servet-i Fünun, isminden de anlaþýlacađy gibi daha çok fenni yazılara yer veren bir dergiydi. Tefvik Fikret'in yazý iþleri müdürlüðüne gelmesinden sonra tam bir edebiyat ve sa dergisi olmaya baþladı. Bu dönemde her türlü yayýn büyük bir kontrol,basýn sýký bir sansür altýnda idi.

Dergi kýsa zamanda gerek þekilce ve gerekse duyup ve hayaller bakýmýndan tamamýyla Avrupai þiirler,hikayeler,romanlarla dolmaya baþladı.Türk þiirine Fransýz þiirinden birçok yeni hayaller getirildi.Bunları ifade için yeni tamlamalar kullanýldý.Sözlükle yeni yeni Farsça ve Arapça kelimeler çýkarýldý.Böylece konuþma dilinden iyice uzaklaþýldý.1898 Yýlýnýn sonlarında Servet-i F eski edebiyatý tutanlara karþý mücadeleyi kazanmýþtır.

Yazarların kendi aralarında bazı anlaþmazlýklar ortaya çýktý.Zaten sanat anlayýþýnda esaslar bakýmýndan birleþmekle beraber bunların uygulanmasýnda öteden beri aralarında bazı görüþ ayrýlýkları vardı.1901 Yýlýnýn baþlarında idari bir mesele yüzünden Ýhsan ile Tefvik Fikret'in arasýda anlaþmazlýklar çýktý.Tefvik Fikret'in dergiden ayrýlması üzerine Servet-i Fünun ciddi bir bulan içine düþtü.Dergi II. Abdülhamit tarafýndan kapatýldý ve sorumluları mahkemeye verildi.Mahkeme tarafýndan þuçsuz bulundan i Fünun 5 Aralık 1901'de tekrar yayýnlanmaya baþladı.Ama kýsa bir süre sonra tekrar dađýldý.Servet-i Fünuncular II.Meþrutiyet kadar pek az þey yayýnladýlar. Bu tarihten sonra tekrar ortaya çýktýlarsa da þartlar deðipmiþ ve yeni bir nesil yetipmiþti. Servet-i Fünuncular çalyþmalarına ayrı ayrı dergilerde ve dađýnýk bir þekilde sürdürdüler ise de hiçbir zaman tekrar bir araya gelemediler Edebiyat-ý Cedide'nin baplýca sanatçıları þunlardýr:

Þairler: Tefvik Fikret, Cenap Pahabettin, Hüseyin Siret Özsever, Hüseyin Suat Yalçýn, A. Nadir (Ali Ekrem Bolayir), Süleyman Ne (Süleyman PaþazâÂ-de Sami), Ýbrahim Cehdi (Süleyman Nazif), H..Nâzým (Ahmet Reþit Rey), Faik Ali Ozansoy, Celâl Sahir Er Nesirciler: Halit Ziya Upaklýgil, Mehmet Rauf, Hüseyin Cahit Yalçýn, Müftüoðlu Ahmet Hikmet, SafveÂ-t Ziya

---

edebiyatdunyasi.com

=====